

УДК 336.717:004.9

DOI:10.32680/2409-9260-2021-7-8-284-285-54-61

УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ БІЗНЕСОМ У БАНКАХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Коваленко В.В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: kovalenko-6868@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-2783-186X

Кутишенко Р.С., магістрант кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: rkutishenko@gmail.com

Анотація. Метою статті є аналіз сучасного стану банківського обслуговування корпоративного бізнесу та формування пропозицій щодо його подальшого розвитку в умовах цифровізації. Дослідження проведено з використанням порівняльного аналізу цифрових банківських послуг для корпоративного бізнесу. У статті наведено визначення цифровізації банків. Викорнено еволюцію промислових революцій, яку є рушійною силою цифровізації банківського бізнесу. На дано перелік обов'язкових та додаткових інструментів оцінки операційного ризику. Викорнено ТОП-10 найбільших банків щодо залучення коштів та кредитування корпоративного бізнесу в Україні у 2021 р. Проведено факторний аналіз, за яким визначено вплив чинників на капітал для покриття операційного ризику. Проаналізовано банки України щодо повноти їх політики з управління операційним ризиком та визначено особливості застосування банками інструментарію оцінки операційного ризику. Практична значимість даної роботи полягає у встановленому взаємозв'язку між розвитком цифрових технологій та збільшенням фактів реалізації операційного ризику. Також банкам рекомендовано вести власну базу даних подій операційного ризику і створити спеціальний структурний підрозділ з управління операційним ризиком.
Ключові слова: цифрова економіка, цифрові технології, банк, операційний ризик, інструменти оцінки операційного ризику.

CORPORATE BUSINESS MANAGEMENT IN BANKS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Kovalenko Victoria, D.Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of Banking, Odessa National University of Economics, Ukraine
e-mail: kovalenko-6868@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-2783-186X

Kutyshenko Ruslan, Master's degree in Banking, Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine
e-mail: rkutishenko@gmail.com

Abstract. The purpose of this article is the analyze of the methodological tools for assessing the operational risk of the bank in a digital economy. The methods used to conduct the research are a comparative analysis of operational risk assessment tools, factor analysis of factors that affect the capital to cover operational risk. Results of the article. The article lists the main digital technologies that affect the economy and banking, and, accordingly, are the causes of operational risk. The connection between the growing necessity for the use of digital technologies and the increase in the number of facts of occurrence of operational risk is established. The need for operational risk assessment and management has been proven. A list of required and additional operational risk assessment tools is provided. A factor analysis was performed, according to which the influence of factors on capital to cover operational risk was determined on the example of one bank. Banks of Ukraine are analyzed for the completeness of their operational risk management policy and the features of banks' using of operational risk assessment tools are identified. Systemically important banks have been identified in which there is no specially authorized unit for operational risk management and which do not accumulate information on operational risk events. The scientific novelty of the article is to prove the relationship between the widespread of digital technologies in the banking sector and the increase in the implementation of operational risk. We also propose to use factor analysis as a tool for assessing operational risk, as well as to create databases in which to record cases of operational risk. The practical importance of this work lies in the established relationship between the development of digital technologies and increasing the facts of operational risk. Banks are also recommended to maintain their own database of operational risk events and to create a special structural unit for operational risk management.

Keywords: digital economy, digital technologies, bank, operational risk, tools for operational risk assessment.

JEL Classification: G210, E630

Постановка проблеми. Розвиток економіки країни в сучасних умовах залежить від стану банківської системи, яка є однією із найважливіших складових існування й функціонування

фінансового ринку. Банківські послуги є важливими параметрами, які мають суттєвий вплив на підвищення ефективності діяльності банків.

Цифровізація світової економіки за останнє десятиріччя, поставила нові виклики перед банківською системою, які спричинені підвищенням конкуренції на ринку фінансових послуг. Завдяки прогресу цифрових технологій фінансові послуги в усьому світі трансформуються та стають більше орієнтованими на клієнтів [1, с. 85]. Наразі відбувається трансформація класичного банку в динамічну систему цифрового банку, яка спрямована на поетапне підвищення його конкурентоспроможності.

У даних обставинах набуває актуальності питання щодо визначення пріоритетних напрямів трансформації банківського обслуговування саме корпоративного бізнесу в банках. У порівнянні з розвитком цифрових послуг для домогосподарств, банки для корпоративного бізнесу пропонують менш привабливі цифрові продукти та в меншому асортименті. Тому, за необхідне є визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку банківського обслуговування для корпоративного бізнесу в умовах цифровізації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу впливу цифровізації на банківська обслуговування корпоративного бізнесу присвятили свої публікації М. Губа [2]; В.Політанський [3]; Л. Ключько [4] описано тренди та ризики впливу цифровізації банківських послуг та розвитку електронного банкінгу.

Значна когорта науковців розглядають цифрові трансформації у банках через саме технологічний аспект надання банківських послуг. За цією позицією заслуговують на увагу наукові праці Л. Кайдана [5], О. Степаненка [6] та Н. Пантелєєвої [7].

Особливої уваги, у сфері дослідження питань управління корпоративним бізнесом в банках, заслугове монографія за редакцією Л. Кузнецової «Банківське кредитування корпоративного сектору економіки в умовах циклічності», та у якій ґрунтовно розглянуто теоретичні засади та практичні аспекти впливу економічної циклічності на розвиток банківського ринку корпоративного кредиту, визначено сутність кредитних циклів [8]. Представлена наукова праця дає можливість визначити подальші напрями трансформації обслуговування корпоративного бізнесу.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Подальшого дослідження потребує питання пошуку ефективних рішень щодо управління корпоративним бізнесом в банках з урахуванням викликів цифрової економіки.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану банківського обслуговування корпоративного бізнесу та формування пропозицій щодо його подальшого розвитку в умовах цифровізації.

Основний матеріал. Цифровізація банків – це комплекс сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних нововведень в будь-якій сфері функціонування банку. В умовах зростаючої конкуренції цифровізація сприяє розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, скороченню витрат, підвищенню фінансової стійкості і безпеки банку [4, с. 131].

Як зазначає М. Савченко, «зі стрімкого зростання та впровадження сучасних технологій в усі сфери життя трансформація банківського сектора шляхом залучення інвестицій в інновації є умовою раціонального управління ресурсами для досягнення розвитку та стабільності фінансової сфери, а також утримання конкурентоспроможних позицій в умовах цифровізації» [9, с. 106].

Передумовами виникнення цифрового банківського обслуговування клієнтів стало поетапна зміна концепцій промислових революцій (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція концепцій промислових революцій

№ пор.	Етап	Характеристика
1.	Перша промислова революція (кінець XVIII ст.)	Почалась у Великій Британії з механізації текстильної індустрії. Надалі заміна ручної праці машинним виробництвом поширилася в усьому світі.

2.	Друга промислова революція відома як технологічна революція (кінець XIX - початок XX ст.)	У цей період відбувся перехід від вугілля, як головного енергоносія, до використання нафти, винахід електрики, електродвигуна, телефона, поширення нових форм виробництва: конвеєр, розвиток хімічної промисловості, металургії. Суттєві нововведення були впроваджені у сталеливарній промисловості. Друга промислова революція започаткувала розвиток виробничих сил на машинній основі, розвиток науки на базі техніки.
3.	Третя промислова революція (1960-і роки)	Відбувається перехід до автоматизації за допомогою електронних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Третя промислова революція стала важливим кроком на шляху до зміни зайнятості і започаткувала нові умови та вимоги до ринку праці. Найбільшого успіху досягають спеціалісти, готові працювати в різних професійних середовищах і які не прив'язані до будь-якої організації. Вони можуть вільно входити і виходити з організаційної структури, а рішення складних завдань відбувається у процесі діяльності проєктних команд.
4.	Четверта промислова революція (XXI ст.)	Концепція Четвертої промислової революції «Індустрія 4.0» сформульована у 2011 р. президентом Всесвітнього економічного форуму в Давосі Клаусом Швабом. «Індустрія 4.0» характеризується розвитком кібер-фізичних систем, тобто єдністю фізичної та цифрової реальності (Інтернету речей, Інтернету послуг, розумних підприємств). Фаза промислової революції, яка характеризується злиттям технологій, що розмиває межі між фізичною, цифровою та біологічною сферами. «Індустрія 4.0» дасть змогу збирати та аналізувати дані з різних машин, забезпечуючи більш швидкі, ефективні та гнучкі процеси виробництва товарів вищої якості за зниженими цінами. Також вона викликала появу абсолютно нових бізнес-моделей, які сприятимуть радикально новим способам взаємодії в ланцюжку вартості.

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами [10; 11]

У 2020 р. Україна посіла 58 місце у світовому рейтингу цифрової конкурентоспроможності IMD (World Digital Competitiveness Ranking) із 63 можливих позицій (табл. 2).

Таблиця 2

Позиція України за рейтингом цифрової конкурентоспроможності в 2014–2020 рр.

Показники	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальний рейтинг / Oweral	50	59	59	60	58	60	58
Знання / Knowledge	29	40	44	45	39	40	38
Технології / Technology	58	60	60	62	61	61	59
Готовність до майбутнього / Future readiness	58	61	61	61	61	62	62

Джерело: побудовано на основі джерела [12]

Банки не є винятком і вони потрапили під дію Четвертої промислової революції «Індустрія 4.0». Вони в умовах цифровізації зазнають радикальних змін, які викликані низкою факторів. На сьогодні клієнти все більше використовують нові можливості та канали для отримання банківських послуг та вирішення фінансових питань. Таким чином, виникають нові фінансові платформи, які стають конкурентоспроможними та ефективними у веденні фінансової діяльності. В міру таких змін клієнти покращують свій досвід у роботі із цифровізованими

каналами надання банківських послуг. Розвиток та запровадження сучасних технологій, особливо помітний за останні пару років, був стимульований рядом факторів: фінансові кризи, що призвели до втрати довіри з боку споживачів до старої банківської системи; підвищення рівня життя суспільства, що призвело до потреби в покращенні та інновації сфери банківських послуг; поширення мобільного Інтернету [12].

У 2021 році, до ТОП-10 самих надійних банків України щодо банківського обслуговування корпоративного бізнесу увійшли: Укргазбанк (державний), Укрексімбанк (державний), Ощадбанк (державний), Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія), Креді Агриколь Банк (Credit Agricole, Франція), Ukrsibbank (BNP Paribas Group, Франція), Сіті Банк Україна (Citigroup, США), Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща), ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина), ПУМБ (СКМ Фінанс, Україна) [13].

До найбільших банків щодо залучення коштів та кредитування корпоративного бізнесу, потрапили практично усі банки, що перелічені вище (табл. 3).

Таблиця 3

ТОП-10 найбільших банків щодо залучення коштів та кредитування корпоративного бізнесу в Україні у 2021 р.

№ пор.	Банк	Депозити, тис грн.	Банк	Депозити, тис грн.
1	Укргазбанк	108 312 973	Ощадбанк	57 334 464
2	ПриватБанк	70 446 043	Укрексімбанк	50 498 586
3	Укрексімбанк	60 992 565	Укргазбанк	39 412 716
4	Ощадбанк	58 566 989	Райффайзен Банк Аваль	38 691 807
5	Райффайзен Банк Аваль	53 097 387	Альфа-Банк	25 662 677
6	УкрСиббанк	33 928 460	ПУМБ	21 996 238
7	ПУМБ	32 238 857	Креді Агриколь Банк	21 004 372
8	Креді Агриколь Банк	31 319 822	ПроКредит Банк	19 160 748
9	ОТП Банк	25 790 847	ОТП Банк	19 067 770
10	Сіті Банк	25 581 535	УкрСиббанк	18 098 573

Джерело: складено авторами за матеріалами [13]

В цілому по банкам України, приріст депозитів корпоративного сектора збільшився на 22,8 % (або 93,2 млрд грн), до 501,5 млрд грн. Депозити корпоративного сектора зросли як в національній валюті (на 18,6 %, або

50,5 млрд грн), так і в іноземній (на 31,3 %, або 42,7 млрд грн). Щодо кредитування корпоративного сектора, слід відзначити, що на тлі пандемії COVID-19, незважаючи на подальше здешевлення кредитів, попит бізнесу на кредити знижувався, що призвело до зменшення кредитного портфеля банків. Так, портфель чистих кредитів бізнесу (тобто портфель без урахування резервів) скоротився за I квартал 2021 р. на 6,3 % в гривні і на 3,6 % в іноземній валюті в доларовому еквіваленті.

У сучасних умовах більшість банків України перебувають у стадії цифрових трансформацій і впровадження інновацій в основних бізнес-моделях, ключових напрямках обслуговування клієнтів. В Україні протягом 2016-2020 рр. експертним виданням PaySpace Magazine Awards систематично проводиться щорічний конкурс серед учасників вітчизняного ринку e-commerce і FinTech. У таблиці 3 представлено рейтинг банків, що займаються інноваційною діяльністю і отримали призові місця за певними номінаціями. (табл. 4).

Таблиця 4

Рейтинг інноваційних банків України за результатами PaySpace Magazine Awards 2020 року

Номінація	Банки
Найкращий інтернет-банкінг для підприємців України	Банк Восток, УкрСиббанк (UKRSIB online), Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen online), Монобанк (Універсал Банк), Таскомбанк (TAS2U), Ощадбанк (Ощад 24/7), ПУМБ (ПУМБ online), ПриватБанк (Приват24), Альфа Банк (My Alfa Bank)

Найкращий сервіс онлайн-платежів	Монобанк (Універсал Банк), ПУМБ (ПУМБ online), ПриватБанк (Приват24), Банк Восток, Ощадбанк (Ощад 24/7)
Найкращий веб-банкінг	Таскомбанк (TAS2U), Райффайзен банк Аваль (Raff eisen oline), УкрСиббанк (UKRSIB online), ПУМБ (ПУМБ online), Ощадбанк (Ощад 24/7), Радабанк, ПриватБанк (Приват24), Банк Восток, Альфа Банк (My Alfa Bank)
Кращий кредитний продукт для споживачів	А-Банк, Монобанк (Універсал Банк), Таскомбанк, Радабанк, ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ, Райффайзен банк Аваль, Альфа Банк
Кращий сервіс з переказу карти на картку	Таскомбанк, Монобанк (Універсал Банк), ПУМБ, ПриватБанк, Банк Восток, Ощадбанк,
Кращий електронний гаманець	ПриватБанк (Privat Pay), Альфа Банк
Кращий мобільний банкінг	Райффайзен банк Аваль (Raff eisen oline), МегаБанк (todobank), Монобанк (Універсал Банк), А-Банк (ABank 24), Sportbank, Таскомбанк (TAS2U), ПУМБ (ПУМБ online), Радабанк (RB 24), Ощадбанк (Ощад 24/7), Банк Восток, ПриватБанк (Приват24), O.Bank, Альфа Банк (My Alfa Bank)
Кращий онлайн сервіс для бізнесу	Альфа Банк (Alfa QR MSB), ПриватБанк (mini POS), Ощадбанк (Ощад Pay),
Кращий онлайн сервіс для ідентифікації	Монобанк (Універсал Банк), А-Банк, ПриватБанк
Кращий маркетплейс	ПриватБанк (PrivatCraft)
Кращий фінансовий чат-бот	Банк Південний, ПриватБанк (Privat Pay Bot), Райффайзен банк Аваль (Raff eisen Business Bot), ОТП Банк, Таскомбанк (Tascombank), Універсал Банк, ПУМБ, Ощадбанк, Банк Восток,
Кращий банк-екваєр	Конкорд Банк, Ощадбанк, ПриватБанк, ПУМБ, UniCredit Bank, Райффайзен банк Аваль, Банк Південний, Альфа Банк
Кращий партнер інтернет-магазинів з прийняття платежів	Таскомбанк (TASPAY), ПриватБанк (Privat Lig Pay), Альфа Банк
Кращий процесінговий центр	ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ
Кращий сервіс з продажу білетів	ПриватБанк

Джерело: складено автором за матеріалами [14]

Серед банків-лідерів України, які пропонують інтернет-банкінг своїм клієнтам юридичним особам, є «Укргазбанк», «Укресімбанк» та інші (табл. 5).

Таблиця 5

Переможці в номінації «Обслуговування юридичних осіб» у 2021 році

Банки	Надання послуги встановлення платіжного терміналу клієнту-торговцю	Наявність можливості надання клієнту інтернет-еквайрингу	Частка ринку за гривневими вкладками юридичних осіб, %
Укргазбанк	1	1	11,22
Укресімбанк	1	1	9,13
Креді Агріколь Банк	0	0	4,55

Райффайзен Банк Аваль	1	1	8,35
Південний	1	1	2,70
Таскомбанк	1	0	1,36
Альфа-Банк	1	1	4,91
КредоБанк	1	1	1,36
Банк Восток	1	1	1,59
Банк Кредит Дніпро	1	0	0,95

*дані представлені у бінарному вираженні: так – 1; ні – 0

Джерело: складено авторами за матеріалами [14]

Слід відзначити, що у 2020 році карантинні обмеження, запроваджені у зв'язку з пандемією COVID-19, змусили банки шукати альтернативні моделі продажів продуктів і послуг, а також створювати механізми обслуговуванні бізнес-клієнтів без використання відділень. Пандемія прискорила міграцію всіх операцій клієнтів – як представників малого та середнього бізнесу, так і великих корпоративних клієнтів – до дистанційних каналів. Тобто, відбувався паралельний процес: підприємці адаптувалися до нових умов та перебудовували свої бізнес-моделі відповідно до змін у клієнтському попиті, а банки, зі свого боку, розвивали онлайн-канали, мобільні застосунки і сервіси для віддаленого обслуговування бізнес-клієнтів. Таким чином, фактично коронакриза стала каталізатором фундаментальних змін у банківській індустрії.

Незважаючи на кризу, кошти корпоративного бізнесу на банківських рахунках у гривневому еквіваленті протягом року зросли майже на 30 %. Найкращу динаміку (+43,5 %) продемонстрували банки з приватним капіталом. Станом на початок січня 2021 року банки в Україні акумулювали 681,2 млрд грн коштів корпоративного бізнесу, з них 312,5 млрд грн (45,9 %) припадає на державні банки, 249,3 млрд грн (36,6 %) – на банки іноземних банківських груп і лише 119,4 млрд грн (17,5 %) – на банки з приватним капіталом. При цьому, кошти на гривневих рахунках показали більшу динаміку – за рік обсяг заощаджень зріс на 34,2 %, до 448,8 млрд грн. Зазначене, пояснюється впливом декількох чинників.

По-перше, деякі індустрії краще переживали коронакризу та отримали екстрадохід.

По-друге, індустрії з експортною орієнтацією мали високий рівень доходу за рахунок сприятливої світової цінової кон'юнктури.

По-третє, чимало компаній вимушено заморозили частину інвестиційних програм і акумулювали ресурси на поточних і депозитних рахунках [15].

Серед проєктів електронної комерції особливе місце посідає Інтернет-банкінг. Україна має певні позитивні зрушення для розвитку системи Інтернет-комерції – систему електронних міжбанківських переказів НБУ, системи біржових торгів, корпоративні платіжні системи (у т. ч. типу «банк – клієнт»), досвід роботи з міжнародними платіжними системами VISA тощо. Запровадження новітніх банківських технологій є запорукою сталого розвитку українського фінансового ринку, довіри корпоративного бізнесу до вітчизняних банків і широкого його залучення до розрахунків у безготівковій формі, прискорення платежів тощо.

Висновки. У роботі виокремлено основні ризики при функціонуванні оновленої платіжної системи кТаким чином, система управління взаємовідносинами корпоративного бізнесу з банками не можлива без впровадження цифрових технологій. Їх використання, з одного боку, підвищує рівень залучення нових клієнтів та утримання напрацьованої клієнтської бази, а з другого – створює нові ризики для їх фінансової стабільності та стійкості.

Оптимізація внутрішніх процесів банків на основі фінансових технологій повинна здійснюватися за напрямками: перехід на цифровий формат понад 75 % операцій банків, що призведе до практично повної відмови від використання паперових документів; створення месенджера і цифрового помічника на базі мобільного банкінгу; створення голосового асистента і використання чат-ботів для виявлення рівня задоволеності корпоративних клієнтів якістю банківського обслуговування; виведення в режим онлайн-доступу 100 % фінансових і нефінансових сервісів для представників корпоративного бізнесу; створення платформи автоматизації банківського маркетингу з метою підвищення ефективності рекламних кампаній, розроблення нових цифрових каналів взаємовідносин з корпоративними

клієнтами. Усе вище зазначене, є підставою для подальших наукових розвідок.

Список літератури

1. Коваленко В. В. Цифрова трансформація банківського сектору економіки України. *Фінанси України*. 2021. №3. С. 84-98. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.03.084>.
2. Губа М.О., Костенко Т.А., Стоколик В.В. Сучасний стан електронних банківських послуг та перспективи їх розвитку. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 2 (24). С. 66-70.
3. Політанський В.С. Загальна характеристика виникнення, розвитку та функціонування електронного банку. *Право і суспільство*. 2020. №1. С. 01-97. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-1.14>.
4. Клюсько Л.А., Москленко Н.В. Діяльність банків в умовах інформаційної економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. Вип.1. С. 126-140. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2021.126-140>.
5. Кайдан, Л.І., Духота Є.В. Основні стратегічні напрями поетапного розвитку цифрових технологій у банківських установах. *Індуктивне моделювання складних систем*. 2019. Вип. 11. С. 29-39.
6. Степаненко О.П. Цифровая трансформация банковской системы в условиях становления и развития цифровой экономики. *Управление системами и машинами*. 2017. №1. С. 74-85.
7. Пантелеєва Н.М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 3(03). С. 68-73.
8. Банківське кредитування корпоративного сектору економіки в умовах циклічності: монографія / Л. В. Кузнєцова, Л. В. Жердецька, Д. Ю. Кретов [та інш.] / ред. Л. В. Кузнєцова. Харків : «Диса Плюс», 2018. 280 с.
9. Савченко М., Неголенко Ю. Демократизація банківської системи в умовах розвитку цифрових технологій. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 103-111. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.01.103.
10. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. What It Means and How to Respond. *Foreign Affairs*, 12 Dec . 2015. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>. (дата звернення 16.08.2021).
11. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова, 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення 25.08.2021).
12. IMD world competitiveness digital ranking 2020. URL: <https://www.imd.org/wcc/world-competitivenesscenter-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2020/>.
13. Рейтинг надійних банків України 2021. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>. (дата звернення 26.08.2021).
14. PaySpace Magazine Awards 2020. *Evo Business*. URL: <https://psm7.com/awards-2020/nomination/>. (дата звернення 26.08.2021).
15. 50 ведучих банків України. *Financial Club*. URL: <https://banksrating.com.ua/top-50-2020/peremozhchi-v-nominatsiyi-mobilnij-banking/>. (дата звернення 26.08.2021).
16. Власенко М. Безконтактний рік. *Financial Club*. URL: <https://banksrating.com.ua/analytics/forcompanies/bezkontaktnij-rik/> (дата звернення 26.08.2021).

References

1. Kovalenko, V. V. (2021). Digital transformation of the banking sector of the Ukrainian economy. *Finansy Ukrainy*, 3, 84-98. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.03.084>. [In Ukrainian].
2. Guba, M.O., Kostenko, T.A., & Stokolik, V.V. (2019). The current state of electronic banking services and prospects for their development. *Rehional'na ekonomika ta upravlinnya*, 2 (24), 66-70. [In Ukrainian].
3. Politsansky, V.S. (2020). General characteristics of the origin, development and functioning of electronic banking. *Pravo i suspil'stvo*, 1, 01-97. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-1.14>. [In Ukrainian].
4. Klyusko, L.A., Mosklenko, N.V. (2021). Activities of banks in the information economy. *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrainy*, 1, 126-140. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2021.126-140>. [In Ukrainian].
5. Kaidan, L.I., Dukhota, E.V. (2019). The main strategic directions of gradual development of

digital technologies in banking institutions. *Induktyvne modelyuvannya skladnykh system*, 11, 29-39 [In Ukrainian].

6. Stepanenko, O.P. (2017). Digital transformation of the banking system in the context of the formation and development of the digital economy. *Upravleniye sistemami i mashinami*, 1, 74-85 [in Russian].

7. Panteleeva, N.M. (2017). Financial innovations in the context of digitalization of the economy: trends, challenges and threats. *Pryazovs'kyi ekonomichnyy visnyk*, 3 (03), 68-73 [In Ukrainian].

8. Kuznyetsova, L.V., Zherdets'ka, L. V., Kretov, D. YU. [ta insh.] (2018). *Bankivs'ke kredytuvannya korporatyvnoho sektoru ekonomiky v umovakh tsyklichnosti: monohrafiya*. red. L. V. Kuznyetsova. Kharkiv : «Dysa Plyus». [In Ukrainian].

9. Savchenko, M., Negolenko, Y. (2021). Democratization of the banking system in the development of digital technologies. *Halyts'kyi ekonomichnyy visnyk*, 1 (68), 103-111. DOI https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.01.103. » [In Ukrainian].

10. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. What It Means and How to Respond. *Foreign Affairs*, 12 Dec . 2015. Retried from <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.

11. Razumkov Center. Digital economy: trends, risks and social determinants. Razumkov Center, 2020. Retried from https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf. [In Ukrainian].

12. IMD world competitiveness digital ranking 2020. Retried from <https://www.imd.org/wcc/world-competitivenesscenter-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2020/>.

13. Rating of reliable banks of Ukraine. (2021). Retried from <https://forinsurer.com/rating-banks>. [In Ukrainian].

14. PaySpace Magazine Awards 2020. Evo Business. Retried from <https://psm7.com/awards-2020/nomination> [In Ukrainian].

15. 50 leading banks of Ukraine. Financial Club. (2021). Retried from <https://banksrating.com.ua/top-50-2020/peremozhti-v-nominatsiyi-mobilnij-banking/>. [In Ukrainian].

16. Vlasenko, M. (2021). Contactless year. Financial Club. Retried from <https://banksrating.com.ua/analytics/forcompanies/bezkontaktnij-rik/>. [In Ukrainian].